

Cena Klubu Za starou Prahu za novou stavbu v historickém prostředí: dvanáct ročníků

Rostislav Švácha

Napsat dobrou zprávu o dvanácti uplynulých ročnících Ceny Klubu Za starou Prahu za novostavbu v historickém prostředí pro mě představuje obtížný úkol. Správně bych se měl pokusit vyjádřit, jak na tuto akci hledí celý Klub, respektive jeho Domácí rada. Od jakéhosi neutrálně objektivního stanoviska, jaké by se pro takový cíl hodilo nejlépe, mě však odtlačuje mé velké zapojení do organizace této Ceny. Aniž by to tak bylo mým záměrem, musím o ní psát osobněji, s velkou mírou subjektivnosti.

Ke vzniku Ceny přivedla Domácí radu nespokojenost s kvalitou novostaveb v historickém centru Prahy z desetiletí po Listopadové revoluci. Sdíleli jsme tehdy a sdílíme i teď názor, že když už se má objevit v památkově cenném území nová budova, tak to nemůže být na úkor dosavadních hodnot památkové rezervace. Nová stavba nesmí své prostředí poškozovat, musí ho naopak obohacovat. Devadesátá léta 20. století však přinesla jen málo projevů takovéto obohacující architektury. V Praze se, pravda, tehdy objevil Tančící dům od Franka Gehryho a Vlada Miluniče, jehož architektonické pojetí představám většiny z nás o architektuře pro centrum metropole dobře odpovídalo. Zároveň s ním se však v dlouho prázdných prolukách stavěly budovy předimenzované a z architektonického hlediska problematicky ztvárněné – například palác Myslbek na Příkopech -, anebo budovy, které snad uspokojivě splnily svou urbanistickou roli, ale jejich bezvýrazná, banální forma nepředala centru Prahy žádnou novou hodnotu. Příkladem za všechny by se v tomto druhém případě mohla stát někdejší Hypobanka na náměstí Republiky od architekta Bernharda Winkinga.

Proti těmto nepodařeným novostavbám se uvnitř našeho Klubu zvedal stále silnější odpor, v jakém jsme ostatně neustali ani dnes, protože situace se od té doby ještě zhoršila. Byl to hlavně tehdejší jednatel našeho sdružení Richard Biegel, kdo nejhlasitěji volal po pořádání diskusních setkání a seminářů, které by se pokusily definovat, co je na nezdařilých nových budovách v centru Prahy špatné a jaké jsou naopak principy, z nichž při svém vstupu do historického prostředí vycházejí novostavby zdařilé. K formě soutěže o takovou novostavbu jsme nakonec dospěli hlavně proto, že právě ona nás k debatě o takových principech i k jejich soustavnějšímu prověřování na konkrétních příkladech sama vyzývá. O uvedení soutěže do

provozu se opět nejvíce zasloužil Richard Biegel, s velikou podporou předsedkyně Klubu Za starou Prahu Kateřiny Bečkové.

Své dodnes používané organizační schéma získala Cena už ve svém prvním ročníku v roce 2003. Neposuzují se při ní jen stavby pražské, nýbrž stavby z celého území republiky, jak to odpovídá tradiční starosti Klubu Za starou Prahu o závažné památkové kauzy na všech místech českých zemí. O existenci těchto staveb získáváme informace z různých zdrojů, od odborného architektonického tisku přes tipy důvěryhodných přátel až po vlastní prozkoumávání našich historických měst i menších obcí. Soutěž hodnotí novostavby, tedy budovy s vlastními základy, nikoliv rekonstrukce nebo nástavby těchto budov. Kandidáty na vítězství konečně vybírá porota totožná s Domácí radou Klubu Za starou Prahu čili s jeho jednadvacetičlenným výborem. V prvním kole se o každé nominované stavbě hlasuje aklamací, většinou hlasů z něj vzejdou finalisté. V kole druhém, které rozhodne o laureátovi, pak hlasování probíhá tajně.

Možná stojí za to zastavit se u složení této poroty. V Domácí radě zasedají členové všech generací, od studentů dějin umění a studentů architektury až po zasloužilé seniory. Neméně pestrá se zdá být i její skladba profesní. Vedle historiků umění, architektů a profesionálních památkářů v ní působí i přátelé z jiných pracovních sfér. Věřím tomu, že tato generační i profesní pestrost a zvláště tato přítomnost laického prvku dávají naší soutěži demokratický ráz a že proto patří k jejím nejcennějším rysům. Slýcháme-li někdy kritiku, že jsme v tom či onom ročníku nevybrali nejlepšího kandidáta nebo že naše Cena přehnaně upřednostňuje nějaký architektonický směr, vždy na to můžeme odpovědět, že jsme ke svému verdiktu dospěli demokraticky a že většina z nás za ním stojí. A že jsme schéma soutěže utvořili dobře, o tom podávají důkaz výsledky všech dvanácti uplynulých ročníků.

Tajné hlasování zamezuje tomu, aby jeho výsledek předurčilo přání nějaké silné autority. Záleží však samozřejmě na způsobu, jakým se stavby ucházející se o Cenu porotě představují. Slouží k tomu šest typických fotografických snímků každé stavby, které se stále pokoušíme doplnit jejím studiem přímo v terénu.¹ Následuje diskuse porotců, kteří se u prezentovaného architektonického díla snaží pojmenovat všechny jeho zápory i klady a hlasují pak o jeho

---

¹ Hodnocení stavby porotou na základě fotografií je samozřejmě problematické. Setkáváme se s ním však ve všech soutěžích tohoto typu, například v české Grand prix Obce architektů nebo v nové ceně České komory architektů. Novostavby v naší soutěžní akci se nicméně ucházejí o postup do finále a o vítězství na základě rovných podmínek, počet snímků je vždy stejný a donedávna je všechny pořizoval jeden fotograf – autor těchto řádek. V posledních dvou ročnících může garant nebo garantka – o tom viz můj další výklad – vyměnit mé snímky za vlastní. V několika ročnících jsme se pokoušeli objíždět posuzované stavby před zasedáním poroty, tento optimální způsob však přesahuje naše finanční i časové možnosti. Velmi důsledně však Domácí rada navštěvuje budovy-laureáty po vyhlášení výsledků soutěže, takže je patrně všechny poznala *in situ*.

dalším osudu. V deseti ročnících jsem všechny kandidáty Ceny – zpravidla jich je deset až třináct každý rok – představoval porotcům osobně. Jelikož však šlo o roli psychicky až příliš náročnou, protože se vždy velmi ostře debatovalo i o stavbách, které jsem si oblíbil a námitky proti nim jsem někdy těžce nesl, systém prezentace jsme v posledních dvou ročnících změnili. Každý kandidát teď dostává svého garanta nebo garantku z našich vlastních řad, oni či ony se pak snaží stavbu přiblížit ostatním a obhájit ji před kritikou, aby tak postoupila do finále.² Zasvěcenost i emotivnost jejich promluv má na výsledek soutěže nepopiratelný dopad. Garanti a garantky teď také naše finalisty představují širokému publiku při vyhlásování výsledků naší Ceny v některé z pražských kaváren.

Pět kritérií

Už v prvních ročnících naší Ceny jsme se též shodli na kritériích, podle kterých všechny stavby posuzujeme. Především přitom, že pořadí, v jakém je uvedu, nevypovídá o jejich důležitosti. Aspoň pro mě mají všechna tato kritéria stejnou váhu.

Zprv jde o pravidlo *ochrany dosavadních hodnot*. Nové stavbě, byť by byla sebekvalitnější, nesmí ustoupit žádný historicky cenný objekt.

Druhou zásadu tu zkusím pojmenovat jako *vylepšení místa*. Spočívá v tom, že historické prostředí, ve kterém se ocitlo nové architektonické dílo, musí po vstupu tohoto díla vypadat lépe, než jak vypadalo předtím bez něho.

Jako třetí tu uvádím kritérium *architektonické kvality*. Sdílíme v Domácí radě přesvědčení, že historické prostředí dokáže obohatit jen novostavba kvalitní po architektonické stránce. Připojuji k tomu mou osobní víru, že stavba nekvalitní, podprůměrná nebo banální, toto prostředí zdegraduje, i kdyby do něho neviditelně zapadla.³

Zdá se jasné, že při posuzování architektonické kvality hraje velkou roli subjekt posuzovatele, jeho osobní preference a vkus, rozhled po soudobé architektuře. Jak velké názorové omyly, tak i rizika takzvané odbornické slepoty tu může korigovat co nejotevřenější debata, bez níž se při posuzování kandidátů na naši Cenu v Domácí radě neobejdeme. Rád bych však upozornil na fakt, že podobné subjektivní faktory sehrávají velkou roli i při posuzování *kontextuálnosti* novostavby, tedy kritéria, kterému v diskusích o Ceně přisuzujeme klíčový význam.

Pojem kontextuálnosti značí, že novostavba se ve svém prostředí nechová naprosto autonomně a že naopak vnímavě komunikuje se svým prostředím neboli kontextem.

---

² Rozumí se samo sebou, že garanti či garantky znají posuzovanou stavbu z vlastní zkušenosti.

³ Tento problém pozoruhodně rozebrala Martina Mertová, O polovičatosti památkářské architektury, *Zprávy památkové péče* LXXI, 2011, č. 3, s. 155–160.

Konkrétně to znamená, že forma novostavby by měla souznít s typickými a charakteristickými formami starších budov kolem sebe. Problém této zásady nicméně spočívá v tom, že představy o kontextu a kontextualitě se různí, protože je silně ovlivňuje náš subjektivní výběr.⁴ Autor novostavby, architekt, může pokládat za důležité jiné prvky kontextu než památkář, který pak architektovo dílo posuzuje, ale o to hlavní, o kontextuálnost, přitom může jít prvním i druhému. Vyplatí se proto zkoušet u kontextu definovat ty jeho prvky nebo formy, jaké v takové míře osobním preferencím nepodléhají. Tady se v Domácí radě shodujeme na tom, že kontextuálně si počíná taková novostavba, jaká respektuje měřítko, proporce a výškovou regulaci starších staveb ve svém okolí.

Pro pojmenování pátého kritéria bychom si mohli vzít na pomoc pojem přidané hodnoty, pojem ostrova pozitivní deviace, jaký tuším uvedl do veřejného prostoru Václav Havel, nebo pojem *bonusu*, na něž bychom mohli narazit v jednom kritickém textu o naší Ceně od historika architektury Huberta Guzika.⁵ Jde u něj o to, že novostavba nejenže musí zlepšit vzhled svého historického prostředí, nýbrž měla by do něj navíc vnést nějakou veřejně prospěšnou funkci nebo dát významný podnět k jeho dalšímu zlepšování.

Dvanáct laureátů

Laureátem prvního ročníku naší soutěže v roce 2003 se stala dostavba zámku v Praze-Komořanech od pražského architekta Michala Sborwitze.⁶ V půdorysné stopě zhroutené stodoly tu architekt k areálu zámku přistavěl nové křídlo s jídelnou pro zaměstnance Hydrometeorologického ústavu AVČR a s byty pro jeho stážisty a mladé vědecké pracovníky. Vybral si pro to umírněné formy tradicionalistického směru v moderní architektuře. Kvalitou své práce konečně Sborwitz dosáhl toho, že díky vstupu novostavby do starého areálu se u komořanského zámku zvýšila jeho památková hodnota.

---

⁴ Americký historik umění Norman Bryson dokonce mluví v souvislosti s kontextem o jeho konstruovanosti; zpochybňuje tedy jeho objektivní existenci. Zasazujeme-li podle něho při své interpretaci umělecké dílo do kontextu, znamená to, že tento kontext dodatečně tvoříme, podle toho, zajímají-li nás u tohoto díla jeho sociální, politické, kulturní nebo nějaké jiné vazby k dobové situaci. Srov. Bryson, Umění v kontextu, in: Ladislav Kesner (ed.), *Vizuální teorie*, Jinočany 1997, s. 237-261. Třebaže jsem v některých svých starších pracích hleděl na toto Brysonovo pojetí kontextu se sympatiemi, dospěl jsem k přesvědčení, že nám tento historik umění předložil přepjatě subjektivistickou koncepci řešení tohoto problému, podobně jako někteří dnešní představitelé takzvaných paměťových studií, kteří zase říkají, že podobným způsobem jako kontext konstruujeme i svou minulost. Jak kontext, tak i minulost však podle mého soudu existují objektivně, nezávisle na našich míněních; to jen naše výklady kontextu či minulosti nebo naše představy o nich můžou mít a obvykle také mají subjektivní ráz.

⁵ Hubert Guzik, Bonus v historickém prostředí, *Stavba XV*, 2008, č. 4, s. 18-19.

⁶ Milena Sršňová, Cena Klubu Za starou Prahu, *Stavba X*, 2003, č. 2, s. 38-39. – Rostislav Švácha, Památkáři oceňují novostavby, *Architekt IL*, 2003, č. 3, s. 58-59. – Rostislav Švácha, K Ceně Klubu Za starou Prahu, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XXXIII (IV)*, 2003, č. 2, s. 30-31.

Také u vítězky druhého ročníku (2004), kancelářské budovy Portheimka Center v Praze-Smíchově, zvolili architekti Jakub Cigler a Vincent Marani pro její formu prostředky tradicionalisticky či klasicistně zbarvené, jak je to patrné v symetrické kompozici její hlavní fasády nebo v pravidelném řádu jejích oken s výškovými formáty.⁷ Novostavba do sebe citlivě integrovala neorenesanční budovu fary u kostela sv. Václava a dala podnět k rozsáhlé kultivaci svého okolí včetně úprav přílehlých parků a oprav sousedních domů. S přáteli z Domácí rady litujeme toho, jakým povážlivě nekontextuálním směrem se vydala mladší produkce architekta Ciglera.⁸ Portheimky Center si však za její koncepci nepřestáváme vážit.

V ročníku třetím (2005) jsme přisoudili Cenu trapistickému klášteru Nový dvůr u Toužimi, který vznikl dostavbou barokní venkovské rezidence tepelských premonstrátů.⁹ Zatímco nový kostel tu anglický architekt John Pawson a jeho plzeňský kolega Jan Soukup pojali v čistém a moderním minimalistickém stylu, novým klášterním budovám vtiskli nečasovou a samozřejmou podobu, která navozuje pocit, že tu jejich dílo stojí odjakživa.

Ve čtvrtém ročníku naší soutěže (2006) zvítězil poprvé a zatím naposled rodinný dům, práce začínajících pražských architektů Barbory Rossi a Jana Mrázka vkomponovaná do úpatí strmé skály v Praze-Hlubočepích.¹⁰ Autoři se snažili svůj objekt vytvarovat tak, aby svými proporcemi i svými formami evokoval členitý charakter okolní zástavby, a dosáhli toho, že se tak o jejich novou stavbu rozrostlo cenné historické jádro staré vesnice. Později, v ročníku šestém, se do finále Ceny probojoval benešovský hotel Karlov od týmu Ladislav Lábus-Jiří Poláček-Václav Škarda, o jehož nové stavby se podobně jako v Hlubočepích rozšířilo historické jádro města Benešova. O několik hlasů však nad Karlovem tehdy zvítězila pražská Národní technická knihovna.

Laureát ročníku pátého (2008), nevelká kancelářská a obytná budova v Lanškrouně od místních architektů Přemysla Kokeše a Mikuláše Medlíka, zaplnil nehezkou proluku na hlavním lanškrounském náměstí a zkultivoval tak zároveň i vstup do tohoto prostoru.¹¹ Autoři

---

⁷ Richard Biegel, Kvalita a citlivost: Cena Klubu Za starou Prahu 2004, *Architekt* L, 2004, č. 5, s. 53. – Rostislav Švácha, Cena Klubu Za starou Prahu podruhé, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XXXIV (V)*, 2004, č. 2, s. 24-25.

⁸ Architekt Cigler je autorem obří předimenzované budovy Florentinum naproti Masarykovu nádraží v Praze nebo nadměrně vysoké a nadměrně mohutné budovy Quadrio ve Spálené ulici.

⁹ Milena Sršňová, Pawson a Soukup přesvědčili Klub Za starou Prahu, *Stavba XII*, 2005, č. 2, s. 4. – Rostislav Švácha, Cena Klubu Za starou Prahu potřetí, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XXXV (VI)*, 2005, č. 1, s. 20-21.

¹⁰ Martina Horáčková, Cena Klubu Za starou Prahu 2006, *Stavba XIII*, 2006, č. 3, s. 18-19. – Rostislav Švácha, Cena Klubu Za starou Prahu pro rok 2006, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XXXVI (VII)*, 2006, č. 1, s. 29-30.

¹¹ Hubert Guzik, Bonus v historickém prostředí, *Stavba XV*, 2008, č. 4, s. 18-19. – Rostislav Švácha, Cena Klubu Za starou Prahu popáté, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XXXVIII (IX)*, 2008, č. 2, s. 29-30.

dali svému domu střídou a čistou formu, v níž se ozývá tradice klasicismu i Loosova purismu. Motivem podloubí pak Kokeš a Medlík na náměstí vrátili jeden z tradičních prvků jeho typologie.

S Národní technickou knihovnou, vítězkou šestého ročníku naší soutěže (2009), v ní naposled uspěla novostavba na území Prahy, což napovídá, že s pražskou architekturou několika posledních let něco není v pořádku.¹² Pražský ateliér Projektil se v projektu knihovny musel vyrovnat s obtížným kontextem památkově chráněného kampusu technické univerzity v Praze-Dejvicích, který na jednu stranu tvoří monumentální neoklasicistní bloky meziválečných vysokoškolských budov od Antonína Engela, na stranu druhou však do něho v padesátých a šedesátých letech minulého století vstoupila volněji komponovaná pozdně moderní zástavba, která Engelovu pevnou městskou strukturu záměrně porušovala. Autoři Národní technické knihovny na to reagovali tvarem skleněného „*lampionu*“,¹³ který se zdánlivě nehlasí k žádné z těchto historických vrstev, a přece oběma dobře odpovídá svými proporcemi i svou schopností integrovat celé území kampusu do vyššího celku.

Pokud se o vítězství Národní technické knihovny v šestém ročníku naší soutěže stejnou měrou postaraly architektonické i urbanistické kvality této novostavby, pak totéž platí o laureátovi ročníku sedmého (2010), kostele sv. Ducha ve vesnici Šumná u Znojma od brněnského architekta Marka Štěpána.¹⁴ Formě této nevelké sakrální stavby lze porozumět jako modernímu převyprávění raně středověkých vzorů. Architekt vložil svůj kostel do náhodně vzniklého trojúhelníkového prostranství, a to nikoliv do jeho středu, nýbrž k jedné z jeho stran, poblíž veřejných budov vesnice. Díky jeho novostavbě a její uvážlivě vybrané poloze tak dnes celé toto místo vypadá jako historická náves.

V ročníku dalším, osmém (2011), dostala nejvíce hlasů stavba inženýrská, ocelová lávka, kterou pražská architektka Iveta Torkoniaková spojila areál strakonického hradu s historickým centrem města a vylepšila tak místní systém cest pro cyklisty a pro chodce.¹⁵ Takové řetězové mosty či lávky kdysi zdobily panoramata Lokte nebo Prahy. Nové dílo

---

¹² Rostislav Švácha, Šestý ročník Ceny Klubu Za starou Prahu za novou stavbu v historickém prostředí, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XXXIX (X)*, 2009, č. 1, s. 21-28. – Kateřina Bečková, Princip IKUHO: Metoda přemýšlení o novostavbě v historickém prostředí, *tamtéž*, s. 29-32.

¹³ Při udělování Ceny pronesl tuto metaforu člen Projektilu, architekt Roman Brychta.

¹⁴ Martina Mertová, Cena Klubu Za starou Prahu v období analytického pluralismu, *Stavba XVIII*, 2011, č. 1, s. 4-5. – Rostislav Švácha, Cena Klubu Za starou Prahu za novou stavbu v historickém prostředí, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XLI (XII)*, 2011, č. 1, s. 33-37.

¹⁵ Miloš Solař, K Ceně Klubu Za starou Prahu 2011, *Stavba XIX*, 2012, č. 1, s. 4. – Rostislav Švácha, Cena Klubu Za starou Prahu za novou stavbu v historickém prostředí za rok 2011: O dvou spolehlivých cestách, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XLI (XII)*, 2011, č. 3, s. 27-34.

pražské autorky ve Strakoncích se přitom vyznačuje tímtež souladem se starými památkami jako tito jeho historičtí předchůdci.

V devátém ročníku (2012) spolu svedly urputný zápas dvě mimořádná díla, galerie Závodný v Mikulově od místního architekta Štěpána Děngeho a vstupní hala muzea chmelařství v Žatci od tamějšího ateliéru Huml&Vaníček.¹⁶ Nepatrný počet hlasů poroty, snad jeden nebo dva, rozhodl o udělení Ceny žatecké finalistce. Budova stojí uprostřed unikátní městské čtvrti, která se téměř celá skládá ze starých sušáren chmele, a svým industriálním pojetím vystihuje charakter tohoto specifického kontextu. Autoři jí dali podobu minimalistického hranolu s dobrými proporcemi, s dřevěnou konstrukcí a s pláštěm z perforovaného plechu. Rozhodnutí zrekonstruovat blok sušáren pro muzejní funkci, na němž se architekti Jiří Vaníček a Pavel Huml odpočátku podíleli jako členové občanského sdružení, zachránilo celou čtvrť před asanací a samo muzeum se v ní stalo ohniskem postupné rehabilitace širokého okolí.

Aniž bychom to předem tušili, zvítězila v tajném hlasování poroty desátého ročníku (2013) stavba podobná té předchozí, minimalistický hranol depozitáře Oblastní galerie výtvarného umění v Liberci od místních architektů Jiřího Bučka a Karla Novotného.¹⁷ Depozitář se ocitl uprostřed kdysi noblesní liberecké čtvrti z éry pozdního historismu a stal se sousedem libereckých městských lázní, které přestavba na galerijní účel vymanila z procesu pomalého odumírání. Okolní budovy z přelomu 19. a 20. století depozitář neimituje, ani svým stylem, ani materiálem – pláštěm z hliníkových prefabrikátů. Architekti však dbali o to, aby soulad depozitáře s okolím zajistily jeho správné proporce a aby budova bývalých lázní neztratila své dominantní postavení. Místo toho, aby svou novou budovu odsunuli do hloubi pozemku, raději jejím tělesem zpevnili historickou uliční čáru.

Z jedenáctého ročníku (2014) si odnesla laureátský věnec monumentální budova Světa techniky na území národní kulturní památky Vítkovické železárny v Ostravě.¹⁸ Autor, přední pražský architekt Josef Pleskot, vložil její velkoryse tvarovaný objem do čtvercové urbanistické sítě, na níž se podle jeho výzkumů areál železáren rozvíjel od poslední třetiny 19. století. Při pohledu od vítkovických vysokých pecí se zdá být Svět techniky téměř neviditelný,

---

¹⁶ Milena Sršňová, Cena Klubu Za starou Prahu 2012, *Stavba XX*, 2013, č. 1, s. 8. – Rostislav Švácha, Podeváté! Cena Klubu Za starou Prahu za novou stavbu v historickém prostředí za rok 2012, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XLIII (XIV)*, 2013, č. 1, s. 36-40,

¹⁷ Milena Sršňová, Desátá Cena Klubu Za starou Prahu za novostavbu v historickém prostředí, *Stavba XXI*, 2014, č. 1, s. 2. – Rostislav Švácha, Jubilejní desátý ročník Ceny Klubu Za starou Prahu: O míře modifikace, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XLIII (XIV)*, 2013, č. 3, s. 27-30.

¹⁸ Rostislav Švácha, Jedenáctá Cena Klubu Za starou Prahu za novou stavbu v historickém prostředí ve světle benátských „transplantátů“, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XLV (XVI)*, 2015, č. 1, s. 17-21.

železárny se zrcadlí na jeho skleněné fasádě jako fata morgana. Z druhé strany působí zaoblený objem Pleskotovy budovy jako pevná bašta ocelových věží a továrních komínů za jejími zády. Architekt se tu musel vyrovnat s problémy, před jakými jiní autoři novostaveb v historickém prostředí doposud nestáli, a přesto vyhověl všem nárokům, jaké v Klubu na takové novostavby klademe.

Autoři nejvýše oceněné budovy dvanáctého ročníku Ceny Klubu Za starou Prahu (2015), brněnští architekti Aleš Burian a Gustav Křivinka, řešili naproti tomu úlohu tradičnější.¹⁹ Jejich přístavba k Dusíkovu divadlu v Čáslavi obohatila provoz tohoto kulturního zařízení o nový sál a o příjemnou a veřejně přístupnou kavárnu a pomohla současně zkultivovat zanedbané zákoutí tohoto starého města. Nebojím se prozradit, že k vítězství nad neobyčejně silnými konkurenty – novým mostem v Jaroměři od Mirko Bauma a Davida Baroše a galerií Pakosta v Litomyšli od Zdeňky Vydrové – napomohla ušlechtilé neomoderní budově v Čáslavi emotivní prezentace její garantky, členky Domácí rady Elišky Varyšové.

Potřeba dialogu

Vítěze naší Ceny zpravidla vyhlášíme počátkem každého roku v kavárně Mlýnská na pražské Kampě. Slavnost vždy uvozují promluvy Kateřiny Bečkové, ve kterých se předsedkyně Klubu už několik let snaží najít pro hodnocení architektury kritéria vypůjčená z exaktních věd a objektivně platných přírodních zákonů. S jedinečným smyslem pro vtip a ironickou nadsázku tak vedoucí osobnost našeho sdružení proniká k jádru závažného problému subjektivního posuzování staveb, kterého jsem se už dotkl v souvislosti se zásadami architektonické kvality a kontextuálnosti. Následuje představování finalistů a vyhlášení laureáta, do poslední chvíle utajovaného. Jako odměnu si architekti-finalisté odnesou pěkně typograficky upravený diplom a láhev dobrého vína s klubovní etiketou. Autor vítězné stavby navíc dostane starý výtisk věstníku *Za starou Prahu* z nejslavnější éry Klubu před sto lety. Přestože, jak je zřejmé, se udělení Ceny nepojí s žádnou peněžní částkou, ještě se nestalo, že by si ji některý architekt nepřišel převzít. Od šestého ročníku finalisty i laureáty vyzýváme, aby při aktu udělení diplomu osvětlili své pojetí odměněné novostavby a aby se přitom obzvlášť zaměřili na památkářské a kontextuální aspekty svého řešení. Zajímavá rozprava v tom ohledu proběhla například mezi architektky Projektilu a profesorem Ladislavem Lábusem v roce 2009 a neméně zajímavě o svém mostě v Jaroměři naposled promluvil emeritní profesor technické univerzity v Cáchách Mirko Baum. „*Pracuji-li v historickém prostředí,*

---

¹⁹ Rostislav Švácha, O dvanáctém ročníku Ceny Klubu Za starou Prahu a o „starchitektuře“, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XLV (XVI)*, 2015, č. 3, s. 27-32.

projektuji s vědomím, že tu už přede mnou někdo byl", vyslechli jsme od bývalého příslušníka legendární liberecké Školky Sial tato jímavá slova.

Když píšu o tom, jak se k Ceně Klubu Za starou Prahu za novou stavbu v historickém prostředí stavějí architekti - a oni k ní evidentně přistupují s respektem -, odhaluji tak druhý důležitý záměr, s jakým jsme před čtrnácti lety s Kateřinou Bečkovou a Richardem Biegelem uvedli náš podnik na scénu. Slibovali jsme si od něj, že vytvoří platformu pro kulturnější dialog mezi památkářskou a architektonickou obcí. Osobně se domnívám, že takový dialog potřebujeme, a věřím tomu, že ještě víc ho potřebují naše stará sídla, vesnice a města, jejichž památky pokládám za náš největší národní poklad. Nastane-li situace, kdy do prostředí těchto obcí musí vstoupit novostavba, pak má oběma stranám záležet na tom, aby takové dílo své prostředí nejen nezdegradovalo a nezkazilo, nýbrž opravdu obohatilo. Dialog, jaký by k takovému dobrému výsledku vedl, však dnes mezi stranou architektů a stranou památkářů většinou neprobíhá a podle toho také u architektonické tvorby pro naše staré obce vypadají mnohé její výsledky. Žádná z obou stran se nesnaží vcítit se do stanovisek té druhé, jejich vzájemný vztah je plný nepochopení a podezíravosti. Nejvíce se podobá vzájemnému ostřelování. Žádná z obou stran jako by nechápala, že nejedná s nepřítelem, nýbrž se svým nejbližším spojencem. Rodí-li se přesto v takových poměrech novostavby, jaké mají právo aspirovat v naší Ceně na vysoké hodnocení, pokládám to ve stávajících poměrech téměř za zázrak.

Myslím, že by mi všichni členové Domácí rady dali zapravdu, kdybych řekl, že výsledky naší Ceny nechceme nikomu vnucovat. Stejně tak se ale domnívám, že by vůbec nebylo špatné, kdyby oceněné stavby sloužily jako dobrý příklad pro své následnice. Aby však opravdu mohly figurovat jako vzor, k tomu by se snad hodilo vystopovat nějaký trend, jaký většina z nich sleduje nebo jaký sledují porotci naší Ceny v jejich posuzování. Já cítím, že takový trend skutečně existuje. Významné osobnosti, které náš podnik soustavně sledují, se však v jeho postižení výrazně liší. Profesoři Ivo Hlobil a Emil Přikryl mi v kuloárových diskusích několikrát sdělili, že naše Cena pravidelně oceňuje stavby střídme a konzervativně pojaté. V krásném dopisu, který jsme nedávno otiskli v našem věstníku,²⁰ nám naopak profesor Václav Girsy vytýká, že máme sklon vyhledávat novostavby vůči svému prostředí kontrastní.

Neodvažuji se rozsoudit zde, jaké z obou těchto stanovisek se více blíží k pravdě. Přesto si však za příkladnou dovolím označit cestu, jakou se každý rok dobíráme svých rozhodnutí. Je

---

²⁰ Dopis prof. Václava Girsy k Ceně Klubu Za starou Prahu, *Za starou Prahu: Věstník Klubu Za starou Prahu XLV (XVI)*, 2015, č. 3, s. 27-32.

to cesta dialogu. Jakkoli ostře se naše názory střetávají, ještě se nestalo, že bychom se nesnažili hledat východisko přijatelné pro všechny a že bychom se z posuzování rozcházel ve zlém. Poctivě se snažíme pochopit hlediska druhých, nikdo z nás se nad ostatní nevyvyšuje. Jako bychom všichni cítili, že ta nejobtížněji definovatelná kritéria úspěšného vstupu novostavby do historického prostředí - kritérium architektonické kvality a kritérium kontextuálnosti - se vždy silně spínají se subjektivností úsudku a že nejlepší východisko z osidel tohoto subjektivismu opět nabízí diskuse a dialog.